

Economisch-Statistische Berichten

De huisvrouw recht gedaan

★

Dr. E. W. Meier

Kartelafspraken vooralsnog toelaatbaar
in Euromarkt

★

Drs. L. D. van der Werf

Arbeidsinpassing van gerepatrieerden
uit Indonesië

(II)

★

C. Vermey

De wereldscheepsbouw

UITGAVE VAN HET NEDERLANDSCH ECONOMISCH INSTITUUT

43e JAARGANG

No. 2146

WOENSDAG 20 AUGUSTUS 1958

COLLECTIEVE
PENSIOEN-VERZEKERING

Spuistraat 172

Amsterdam

KAS-ASSOCIATIE N.V.

Giro's naar alle banken

BETALEN · BEWAREN · BEHEREN

Het Gemeenschappelijk Instituut voor
Toegepaste Psychologie

vraagt voor een zijner relaties een

STATISTICUS

aan wie de leiding van de afdeling
Statistiek en Wiskundige Zaken zal worden opgedragen.

Gevraagd: doktoraal examen economie of gevorderde opleiding voor akte K V en/of voor de actuariële examens van het Actuariel Genootschap. Ruime ervaring op statistisch gebied. Godsdienst R.K.; max. leeftijd 30 jaar.

Sollicitanten zullen eventueel, na kennis-making met de directie van het bedrijf, worden opgeroepen voor een psychologisch onderzoek.

Brieven met volledige inlichtingen over opleiding, werkervaring enz., gaarne vergezeld van pasfoto, te richten onder letters SW aan het Gemeenschappelijk Instituut voor Toegepaste Psychologie, Wilhelminapark 25, Tilburg.

R. Mees & Zoonen

Bankiers en
Assurantie-makelaars

Rotterdam

Amsterdam · 's-Gravenhage
Delft · Schiedam · Vlaardingen
Alblasserdam

*verlenen gaarne hun
goede diensten, o.m.
bij het*

*kiezen van beleggingen
sluiten van auto-, w.a.,
fraude- en berovings-
verzekeringen*

**ECONOMISCH-
STATISTISCHE BERICHTEN**

Uitgave van het Nederlandsch Economisch Instituut

Adres voor Nederland: Pieter de Hoochweg 118, Rotterdam 6.
Telefoon redactie: K 1800-52939. Administratie: K 1800-38040. Giro 8408.

Bankiers: R. Mees en Zoonen, Rotterdam. Banque de Commerce, Koninklijk Plein 6, Brussel, postcheque-rekening 260.34.

Redactie-adres voor België: Dr. J. Geluck, Zwijnaardse Steenweg 357, Gent.

Abonnementen: Pieter de Hoochweg 118, Rotterdam 6.

Abonnementsprijs: franco per post, voor Nederland en de Overzeese Rijksdelen (per zeepost) f. 29,—, overige landen f. 31,— per jaar. (België en Luxemburg B. fr. 400). Abonnementen kunnen ingaan met elk nummer en slechts worden beëindigd per ultimo van het kalenderjaar.

Losse nummers 75 ct.

Aangetekende stukken in Nederland aan het Bijkantoor Westzeedijk, Rotterdam 6.

Advertenties. Alle correspondentie betreffende advertenties te richten aan de N.V. Koninklijke Nederl. Boekdrukkerij H. A. M. Roelants, Lange Haven 141, Schiedam (Telefoon 69300, toestel 1 of 3).

Advertentie-tarief f. 0,30 per mm. Contract-tarieven op aanvraag. Rubrieken „Vacatures” en „Beschikbare krachten” f. 0,60 per mm (dubbele kolom). De administratie behoudt zich het recht voor om advertenties zonder opgaaf van redenen te weigeren.

De huisvrouw recht gedaan

„Thus, unless anything is said to the contrary, the services which a person renders to himself, and those which he renders gratuitously to members of his family, and friends . . . are not reckoned as parts of the national dividend”. Met deze woorden heeft Marshall ¹⁾ indertijd de waarde der onbetaalde huishoudelijke diensten, hoezeer hij deze laatste overigens wel naar waarde zal hebben weten te schatten, uit de berekeningen van het nationaal inkomen gebannen. Theoretisch is deze methode, die Pigou eens heeft doen opmerken, dat de cijfermatige weergave van het nationaal inkomen daalt, indien vrijgezellen met hun huishoudsters in het huwelijk treden, niet te verdedigen. Tot degenen, die daarmede geen vrede hebben, behoort Colin Clark. Naar analogie van de waardering van diensten, welke gewoonlijk tegen betaling kunnen worden verkregen — zoals bijv. die van huizen — heeft hij onlangs gepoogd ²⁾ de waarde van huishoudelijke werkzaamheden te schatten.

Er zijn, zegt hij, dank zij de activiteiten van de Overheid op sociaal terrein, statistieken, waaruit precies kan worden afgelezen hoeveel voor het onderhoud van volwassenen en kinderen in tehuizen e.d. moet worden betaald. Dit bedrag dient, teneinde de waarde van huishoudelijk werk te bepalen, te worden verminderd met het verbruik der in de tehuizen ondergebrachte personen. Colin Clark komt aldus, in prijzen van 1956, voor Engeland tot £ 330 voor een kind beneden 5 jaar, £ 184 voor kinderen van 5 tot 14 jaar en £ 112 voor volwassenen. Met behulp van deze bedragen raamt hij, op de wijze zoals in de tabel globaal is weergegeven, de bijdrage van huishoudelijke werkzaamheden tot het nationaal inkomen.

Bij de verkregen uitkomsten merkt Colin Clark o.a. op, dat de waardedaling van het huishoudelijk werk per hoofd der daarvoor beschikbare bevolking van 1871 tot 1938 ongeveer gelijk op gaat met de daling der door de beroeps-

bevolking gewerkte uren. De stijging van 1938 tot 1956 schijnt echter te moeten worden toegeschreven aan een stijging der „produktiviteit”, in die zin, dat thans iets meer werk wordt gedaan door een geringer aantal personen. Vergelijking van 1956 met 1871 doet voorts zien, dat de bijdrage der huishoudelijke werkzaamheden tot het nationaal produkt geen gelijke tred heeft gehouden met de groei van het — klassiek berekende — nationaal produkt. „We are now”, zegt Colin Clark, „bringing up far fewer children than our ancestors did”.

Colin Clark's methode leidt tot opvallende consequenties. Zo was de waarde der huishoudelijke werkzaamheden in 1871 groter dan het nationaal inkomen. Dit komt, doordat is gerekend in prijzen van 1956, terwijl juist de beloning voor deze diensten in de loop der jaren relatief sterk is gestegen. Voorts zou men, aldus Clark, kunnen opmerken, dat de methode een paradox in het leven roept, die analoog is aan die van Pigou: telkens nl. als er een kind wordt geboren, stijgt het nationaal inkomen met £ 330. Maar terwijl Pigou's paradox betrekking had op dezelfde hoeveelheid verrichte arbeid, kan niemand ontkennen, dat

gezinsuitbreiding meer werk met zich brengt. D.w.z. iedere baby creëert, onder de veronderstelling, dat te zijnen behoeve evenveel werk wordt verricht als voor zijn voorgangers, een produkt van £ 330.

De door Clark berekende waarde van huishoudelijk werk fluctueert derhalve o.a. met veranderingen in de leeftijdsamenstelling der bevolking. Ook met veranderingen in de kwalitatieve samenstelling, want kinderen, die in een opvoedingsgesticht thuis horen, „kosten” ruim tweemaal zoveel als oppassende kinderen. Dit betekent o.i., dat een toeneming van de jeugdcriminaliteit zonder meer in een nominale verhoging van het nationaal inkomen resulteert, die men wel niet als welvaartsvermeerdering zal gevoelen. Dit laatste is overigens illustratief voor het feit, dat het nationaal inkomen een gebrekkige maatstaf is voor de welvaart.

Z.

Waarde van huishoudelijk werk

	1956	1938	1871
1. Partic. betaalde huish. diensten, incl. regelmatig gebruik van diensten van hotels, café's etc. (x £ mln.)	175	200	55
2. Idem, in pCt. van binnenl. netto-nat. prod.	1,1	4,3	5,9
3. Netto-nat. prod. (excl. netto-ink. uit buitenland; in £ mrd.; prijzen van 1956)	15,88	11,36	3,67
4. Idem, excl. betaalde huish. diensten (3-1)	15,71	10,87	3,45
5. Aantal pers. werkzaam in betaalde huish. diensten (x 1 mln.)	0,9	2,7	2,3
6. Rest beroepsbevolking	22,7	17,6	7,6
7. Waarde betaalde en niet-betaalde huish. diensten (£ mrd.):			
Kinderen beneden 5 jaar: £ 330 per kind	1,23	1,05	1,17
Kinderen van 5-14 jaar: £ 182 per kind	1,33	1,27	1,07
Overigen: £ 112 per persoon	4,45	4,01	1,86
	7,01	6,33	4,10
8. Netto-nat. prod. incl. huish. diensten (4+7)	22,92	17,20	7,55
9. Totale bevolking van 15-69 jaar (in mln.)	35,0	33,6	15,9
10. Waarvan beschikbaar voor huish. werk (9-6)	12,3	16,0	8,3
11. Waarde huish. werk per hoofd in prijzen van 1956 (7 : 10)	570	396	494
12. Nat. produkt, incl. alle huish. werkzaamheden, per hoofd der bev. van 15-69, in prijzen van 1956 (8 : 9)	649	511	475

INHOUD

	Blz.		Blz.
De huisvrouw recht gedaan, door Drs. J. H. Zoon	643	Boekbespreking:	
Kartelafspraken vooralsnog toelaatbaar in Euro-markt, door Dr. E. W. Meier	644	Dr. M. P. Gans: Beleggingsleer en beleggingsfondsen, bespr. door Drs. L. van Zwol	652
Arbeidsinpassing van gerepatrieerden uit Indonesië (II), door Drs. L. D. van der Werf	646	Geld- en kapitaalmarkt, door Drs. W. Werner	654
De wereldscheepsbouw, door C. Vermey	650	Notities:	
		Adverteren in Nederland	649
		Statistieken	655

COMMISSIE VAN REDACTIE: Ch. Glasz; L. M. Koyck; H. W. Lambers; J. Tinbergen; J. R. Zuidema.
 Redacteur-Secretaris: A. de Wit, Adjunct Redacteur-Secretaris: J. H. Zoon.
 COMMISSIE VAN ADVIES VOOR BELGIË: F. Collin; J. E. Mertens de Wilmars;
 J. van Tichelen; R. Vandeputte; A. J. Vlerick.

De President van de Rechtbank te Zutphen heeft onlangs een vonnis gewezen, waarbij hij zich heeft begeven in de interpretatie van de kartelbepalingen van het E.E.G.-verdrag. De zaak betrof een overeenkomst, welke de afzet van een Nederlandse en een Belgische onderneming op de Benelux-markt regelt. Van Nederlandse zijde werd de nietigheid van de gemaakte afspraken op grond van artikel 85 van het E.E.G.-verdrag aangevoerd als één der motieven voor het opzeggen der overeenkomst. Hoewel werd vastgesteld, dat de afspraken inderdaad moesten worden beschouwd als behorend tot die, welke in artikel 85 worden verboden, was de conclusie, dat de betreffende overeenkomst op grond van artikel 88 van het verdrag vooralsnog als toelaatbaar en toegelaten is te beschouwen. Schrijver zet uiteen, welke overwegingen de rechter tot deze uitspraak hebben geleid. Tot slot wijst hij erop, dat de betekenis van de uitspraak betrekkelijk is. Zo is het bijv. geenszins uitgesloten, dat andere rechters, o.a. in het buitenland, er anders overdenken.

Kartelafspraken vooralsnog toelaatbaar in Euromarkt

In kort geding heeft de President van de Rechtbank te Zutphen op 11 juli jl. uitspraak gedaan in de zaak „Tuberis Louis Julien S.A.” te Verviers (België) tegen „Van Katwijk's papier- en kartonverwerkende industrie N.V.” te Aalten. Het vonnis is vooral van principieel belang, omdat waarschijnlijk voor de eerste keer in de nog jonge historie van de Euromarkt een rechter zich heeft begeven in de interpretatie van de kartelbepalingen van het E.E.G.-verdrag. De zaak betrof namelijk een ondernemingsovereenkomst, waarbij de afzet van spinhulzen in de Benelux-markt tussen de twee genoemde ondernemingen was geregeld. Van Nederlandse zijde werd de nietigheid van de gemaakte afspraken op grond van artikel 85 van het E.E.G.-verdrag aangevoerd als één van de motieven voor het opzeggen van de overeenkomst. De Belgische onderneming was van oordeel, dat deze opzegging elke rechtskracht ontbeerde en had in kort geding Van Katwijk gedagvaard.

De Rechtbank te Zutphen is in de overwegingen uitvoerig ingegaan op de vraag, of de betreffende overeenkomst sedert de inwerkingtreding van het E.E.G.-verdrag van rechtswege nietig is. Daarbij werd allereerst vastgesteld, dat de gemaakte afspraken inderdaad moeten worden beschouwd als een overeenkomst, als bedoeld in artikel 85, met name in het eerste lid sub c, van het E.E.G.-verdrag. In dit artikel worden overeenkomsten verboden, welke de handel tussen de lid-staten ongunstig kunnen beïnvloeden en er toe strekken of ten gevolge hebben, dat de mededinging binnen de gemeenschappelijke markt wordt verhinderd, beperkt of vervalst en met name, die welke bestaan in het verdelen van de markten. Dergelijke overeenkomsten zijn volgens artikel 85 sub 2 van rechtswege nietig. Niettemin was de conclusie, dat de betreffende overeenkomst op grond van artikel 88 van het verdrag vooralsnog als toelaatbaar en toegelaten is te beschouwen en de opzegging, voor zover hierop gegrond, iedere rechtskracht miste.

Artikel 88 van het E.E.G.-verdrag bepaalt namelijk, dat, zolang de kartelbepalingen niet zijn uitgewerkt en de nadere voorschriften niet in werking zijn getreden, de nationale autoriteiten van de lid-staten beslissen over de toelaatbaarheid van mededingingsregelingen op de gemeenschappelijke

markt, overeenkomstig hun nationale recht en de in artikel 85, met name lid 3, neergelegde bepalingen. Ter uitvoering van artikel 88 is hier te lande in artikel 1 van de Wet van 5 december 1957 bepaald, dat mededingingsregelingen als in artikel 88 van het verdrag bedoeld, zijn toegelaten voor zover en zolang daartegen niet krachtens het Kartelbesluit of de Wet economische mededinging is opgetreden. In het vonnis werd geconstateerd, dat van dit laatste bij de onderhavige overeenkomst niet is gebleken, zodat zij op grond van de Nederlandse wet toegelaten moet worden geacht.

Nochtans heeft de President niet volstaan met het overnemen van het standpunt van de Overheid. Zowel uit de literatuur als uit de handelingen der Staten-Generaal is gebleken, dat er verschil van inzicht bestaat over de vraag of de laatstgenoemde Nederlandse wet wel verenigbaar is met het E.E.G.-verdrag, zijnde dit laatste een overeenkomst als bedoeld in de artikelen 66 jo. 60 der Grondwet (aangevende dat internationale verdragen voorrang hebben op nationaal recht). Teneinde een oordeel over deze verenigbaarheid te geven heeft de President nagegaan, welke interpretatie aan de artikelen 85 en 88 van het zeer onduidelijke verdrag moet worden gegeven. Bij de betekenis, die aan deze artikelen werd gehecht, werd niet alleen uitgegaan van de tekst, maar ook van de bedoeling, welke daaraan moet worden toegeschreven op grond van:

- a. het systeem van het verdrag (en met name van het totstandkomen van de gemeenschappelijke markt);
- b. het verband, waarin de artikelen zijn geplaatst;
- c. de vraag omtrent de technische mogelijkheid van rechtstreekse toepassing (het zijn van „self-executing”).

Eén van de belangrijkste overwegingen van het vonnis was het feit, dat reeds de tekst van artikel 85 aanleiding geeft tot twijfel, nu daarin wordt gezegd: „onverenigbaar met de gemeenschappelijke markt en verboden zijn alle overeenkomsten... enz., welke... en er toe strekken of ten gevolge hebben, dat de mededinging binnen de gemeenschappelijke markt wordt verhinderd, beperkt of vervalst en...” enz. Er wordt op gewezen, dat deze tekst twijfel laat over de vraag of zij wel moet leiden tot een (dadelijk) verboden zijn van die overeenkomsten, nu dit verbod wordt gebaseerd op een onverenigbaar zijn met iets, hetwelk (nog)

in het geheel niet bestaat en op een strekking of gevolg, dat de mededinging wordt verhinderd enz. binnen een (nog) niet bestaande markt. Het gehele systeem van het verdrag, bij welks inwerkingtreding nog slechts de Europese Economische Gemeenschap is opgericht (artikel 1), doch waarbij voor het tot stand brengen van de gemeenschappelijke markt een overgangperiode van 12, c.q. 15 jaar is bepaald (artikel 8, lid 1, c.q. lid 6) wijst volgens de President in de richting, dat ook het voor het functioneren van die gemeenschappelijke markt noodzakelijk geachte verbod van mededingingsovereenkomsten e.d. eerst van kracht zal worden in een later stadium van voorbereiding van die markt en wel — aldus de President — op het tijdstip, bedoeld in art. 88 van het verdrag.

Deze overwegingen van de rechtbank zijn kennelijk gebaseerd op het standpunt, dat Weebers¹⁾ reeds vroeger had verdedigd. Weebers namelijk onderscheidt een drietal fasen in het verdrag. In de eerste fase wordt inwerkingtreding van het verdrag bereikt door de oprichting van de „Gemeenschap” (art. 1). De tweede fase, de „overgangperiode”, een periode volgens artikel 8 van 12 à 15 jaar, waarbinnen de gemeenschappelijke markt geleidelijk tot stand wordt gebracht, begint dan te lopen. Aan het eind van de overgangperiode gaat de derde fase, die van de „Gemeenschappelijke Markt”, in, zodat Weebers logisch concludeert, dat de kartelbepalingen derhalve aan het eind van de overgangperiode in werking treden. De opvattingen van de rechtbank te Zutphen lopen voor een deel parallel met de argumenten van Weebers met dien verstande, dat wordt aangenomen, dat het nader uitgewerkt kartelregime ook eerder dan aan het einde van de overgangperiode van kracht kan worden.

Deze gedachte zou hierin zijn grond kunnen vinden, dat de regels voor de mededinging juist mede zijn bedoeld om te voorkomen, dat kartelafspraken zich in de plaats stellen van de handelsbelemmeringen, welke moeten verdwijnen. Indien de artikelen 85 en 86 eerst na de overgangperiode in werking treden, dus als de gemeenschappelijke markt volgens Weebers een feit moet zijn, zou juist de geleidelijke verwezenlijking van de gemeenschappelijke markt uitblijven.

Niet alleen uit de tekst, maar ook uit de bedoeling, welke blijkt uit het onderling verband van de „Regels betreffende de mededinging”, neergelegd in de artikelen 85 t/m 90, valt de in het vonnis weergegeven interpretatie af te leiden. De President meent dat de artikelen 85 en 86 tot bovengenoemd tijdstip moeten worden beschouwd als niet meer dan beginselverklaringen en richtsnoer voor het beleid der nationale regeringen (al zal ook — na bovengenoemd tijdstip — aan deze artikelen het „self-executing” karakter niet kunnen worden ontzegd). Deze opvatting vindt zijn grond in artikel 87, 1e lid, hetwelk voorschrijft, dat (binnen drie jaar) verordeningen of richtlijnen zullen worden vastgesteld, dienstig voor de toepassing van die beginselen, welke term overigens ook wordt gebruikt in artikel 89.

De rechter merkt op, dat het nooit de bedoeling van de bepalingen van artikel 85 sub. 1 en 2 zou kunnen zijn zonder nadere uitwerking, o.a. van de uitzonderingspositie, aangegeven in het derde lid van artikel 85, in één slag alle kartelovereenkomsten in de deelnemende landen te verbieden. Een dergelijke bedoeling is niet denkbaar

vanwege de ingrijpende economische en maatschappelijke gevolgen en bovendien onlogisch, omdat in dat geval eerst *alle* overeenkomsten, als bedoeld in artikel 85 lid 1 nietig zouden zijn en later sommige daarvan zouden mogen herleven, wanneer deze bepaling op grond van het derde lid, buiten toepassing zou worden verklaard, aanvankelijk (op grond van artikel 88) door de nationale autoriteit, later door een gemeenschappelijk orgaan.

Voorts heeft de President hierbij overwogen, dat de artikelen 85 en 86, als reeds dadelijk „self-executing” van kracht zijnde verboden, zinledig zouden zijn, zolang die nadere voorschriften vermeld in het tweede lid van artikel 87 er niet zijn. Zinledig, zolang zij dus zonder enige sanctie zijn en de nakoming niet door dwangsommen mogelijk, of het toezicht nog niet verzekerd is. Voorts is de werkingssfeer voor de verschillende bedrijfstakken niet vastgesteld en de taak van de Commissie, onderscheidenlijk van het Hof van Justitie bij de toepassing van deze bepalingen, alsmede de verhouding tussen de nationale wetgevingen enerzijds en de desbetreffende bepalingen van het verdrag anderzijds nog niet geregeld.

Daarom is volgens de President juist voor die interimperiode, waarin die voorschriften er nog niet zijn, de nationale overheid in artikel 88 de bevoegdheid gegeven over de toelaatbaarheid van de mededingingsregelingen te beslissen. De beoordeling geschiedt niet alleen naar het nationale recht, maar ook naar „de in artikel 85, met name lid 3, en in artikel 86 neergelegde bepalingen”, hetgeen volgens de President niet anders dient te worden gelezen dan „en de in artikel 85, met name lid 3 en in artikel 86 neergelegde *beginselen*”, c.q. „en de *beginselen* van de in die artikelen neergelegde bepalingen”. Voor deze opvatting pleit speciaal nog de verwijzing („met name”) naar het 3e lid, hetwelk de mogelijkheid biedt en de richtlijnen geeft voor het buiten toepassing laten van het verbod van lid 1, hetwelk, zoals eerder in het vonnis opgemerkt, niet logisch verenigbaar is met een dadelijk bestaand verbod, dat een van rechtswege nietigheid zou meebrengen.

In het laatste geval zouden de nationale kartelautoriteiten niet — zoals artikel 88 hun toestaat — volgens het nationale recht kunnen beslissen, omdat — zoals bijv. in ons land het geval is — de kartelwetgeving nog afwijkt van het systeem der artikelen 85 en 86 van het verdrag. Het enkele feit reeds, dat hun de bevoegdheid is gegeven, brengt volgens de President mede, dat de bestaande mededingingsregelingen niet dadelijk verboden en nietig zijn en vooralsnog toegelaten kunnen blijven, vooreerst naar de regelen van het nationale recht alsmede, indien zij zoveel mogelijk in overeenstemming zijn, zo wordt bedoeld, met de in de artikelen 85 en 86 neergelegde beginselen.

De President spreekt zijn verwondering erover uit, dat de werking der verboden van de artikelen 85 en 86 en de nietigheid in het eerste artikel genoemd, niet uitdrukkelijk is opgeschort tot het tijdstip van inwerkingtreding van bovengenoemde uitvoeringsvoorschriften. De twijfel, die de tekst evenwel laat tezamen met de in het vonnis aangevoerde argumentatie, leidt tot de conclusie, dat een dergelijke opschorting toch is bedoeld door de opstellers van het E.E.G.-verdrag.

Men kan er zich over verheugen, dat de President van de rechtbank te Zutphen uitvoerig in de interpretatie van de kartelbepalingen van het E.E.G.-verdrag is getreden. De betekenis van de uitspraak is evenwel betrekkelijk. Allereerst kan worden verwacht, dat na de uitspraak in kort geding de gedaagde bij het Hof in appel gaat. Voorts

¹⁾ Dr. A. J. M. Weebers: „Kartelcontrole op de Europese Gemeenschappelijke Markt”. De Naamloze Vennootschap, september 1957, jaargang 35, nummer 6.

Schrijver geeft in dit artikel de resultaten weer van een analyse van het aantal op 28 april jl. bij de arbeidsbureaus ingeschreven gerepatrieerden. Uit een overzicht van de beroepen, die de gerepatrieerden in Indonesië hebben uitgeoefend en het beroep van inschrijving bij de arbeidsbureaus kan o.a. worden geconcludeerd, dat een aantal ingeschrevenen kennelijk enige tijd nodig heeft om zich op de hier te lande bestaande arbeidsmogelijkheden in te stellen en er nog niet toe heeft kunnen besluiten met een start op een wat lager niveau van het arbeidsleven genoeg te nemen. Het algemene beeld toont echter aan, dat voor tal van gerepatrieerden weer nieuwe arbeidsmogelijkheden binnen het bereik kunnen komen te liggen. Voorts wordt kort samengevat, welke bijzondere maatregelen t.b.v. de arbeidsinpassing zijn genomen. Houdt men rekening met de conjuncturele situatie dan kan worden gezegd, dat ook wat de eindfase der arbeidsinpassing betreft, een weg is ingeslagen, waarop in bevredigend tempo wordt gevorderd.

Arbeidsinpassing van gerepatrieerden uit Indonesië

(II)

Analyse van de op 28 april 1958 bij de arbeidsbureaus ingeschreven gerepatrieerden.

Gebleken is, dat op 28 april jl. in totaal 2.981 mannen en 498 vrouwen als werkzoekende — gerepatrieerd uit Indonesië — bij de arbeidsbureaus waren geregistreerd. Van hen waren resp. 2.892 mannen en 490 vrouwen werkloos.

Wat de *huisvesting* van deze personen betreft, is gebleken, dat ca. 60 pCt. van overheidswege in contractpensions, ca. 20 pCt. bij familie en andere relaties en nogmaals ca. 20 pCt. in een eigen onderkomen is gehuisvest.

Ten aanzien van de *spreiding over de provincies* kan met betrekking tot de mannelijke gerepatrieerden worden opgemerkt, dat 5 pCt. is terecht gekomen in de drie noordelijke provincies; 25 pCt. in het midden en oosten des lands (7,5 pCt. in Overijssel; 17,5 pCt. in Zuid-Holland; 45 pCt. in de westelijke provincies (18 pCt. in Noord-Holland, 17 pCt. in Noord-Holland en 10 pCt. in Utrecht) en 25 pCt. in het zuiden des lands (van wie ca. 13 pCt. in Limburg en 10 pCt. in Noord-Brabant). Wat de planning m.b.t. de voorlopige huisvesting der gerepatrieerden betreft is en wordt in terzake bestaand overleg tussen het Departement van Maat-

schappelijk Werk, het C.C.K.P. (Centraal Comité voor Kerkelijk en Particulier Initiatief ten behoeve van sociale zorg voor gerepatrieerden) en de Directie voor de Arbeidsvoorziening bij voortduring ernaar gestreefd de betrokkenen reeds aanstonds zoveel mogelijk — voor zover het bij de integratie mede om arbeidsinpassing gaat — daar te huisvesten, waar de kansen op werkgelegenheid het grootst zijn. Uit dit overleg resulteren aldus de verschillen in percentages tussen de diverse delen van het land. Met betrekking tot de vrouwelijke gerepatrieerden geeft de spreiding over de provincies nagenoeg hetzelfde beeld te zien, met enkele kleine verschillen: 9 pCt. is nl. in de drie noordelijke provincies terecht gekomen, 29 pCt. in het midden en oosten des lands, 36 pCt. in de westelijke en 26 pCt. in de zuidelijke provincies.

Met betrekking tot de *burgerlijke staat* zij vermeld, dat er van de 2.981 mannen 2.314, d.i. bijna 78 pCt. gehuwd en 667, d.i. ruim 22 pCt. ongehuwd zijn. Van de 498 ingeschreven vrouwelijke gerepatrieerden zijn er 399, d.i. 80 pCt. ongehuwd; 33 gehuwd en kostwinster, d.i. ca. 7 pCt. en 66, d.i. 13 pCt. gehuwd, doch geen kostwinster.

(vervolg van blz. 645)

betreft het hier een incidentele uitspraak, zodat het geenszins uitgesloten is, dat andere rechters, o.a. in het buitenland, er anders over denken. Ten slotte mag niet uit het oog worden verloren, dat ook te Zutphen is bevestigd, dat de nationale kartelautoriteiten bevoegd zijn tegen Europees werkende kartels op te treden, allereerst op grond van hun nationale wetgeving, doch ook naar de geest van de verdragsartikelen. Men zou zich kunnen voorstellen, dat in Nederland dit alleen plaatsvindt bij misbruik, m.a.w. een gerichtheid van het kartel tegen de doelstellingen van het verdrag.

De mogelijkheid blijft bestaan, dat in de partnerlanden door de kartelautoriteiten een meer rigoureuze beoordeling wordt toegepast. Aangenomen, dat de ondernemersovereenkomsten, waarvan in artikel 85 sprake is, niet bij voorbaat verboden en van rechtswege nietig zijn, biedt artikel 85 de aangewezen kartelautoriteiten de gelegenheid een meer afwijzende houding in te nemen. De noodzaak blijft daarom aanwezig, dat men in de zes landen streeft naar

een uniforme toepassing van de grondbeginselen van het verdrag. Bij een gedachtenwisseling tussen de Werkgroep Concurrentie van de Europese Commissie en de „Union des Industries de la Communauté Européenne” is daarvoor onlangs nog gepleit. De Europese commissie, die in artikel 89 is aangewezen om voor de toepassing van de in de artikelen 85 en 86 neergelegde beginselen te waken, dient dan ook aanbevelingen aan de regeringen der zes landen te richten teneinde te bewerkstelligen, dat de verhouding tussen de nationale kartelwetgeving en de E.E.G.-bepalingen in de zes landen op een juiste wijze wordt geregeld. Nochtans mag worden verwacht, dat indien de in Zutphen gegeven interpretatie in het buitenland niet principieel wordt verworpen, ook in de overige E.E.G.-landen door de kartelautoriteiten een afwachtende houding zal worden ingenomen, zolang de Europese Commissie haar gedachten over het kartelbeleid op de gemeenschappelijke markt niet nader heeft geconcretiseerd.

Rijswijk.

Dr. E. W. MEIER.

Als *minder geschikt* m.b.t. de arbeidsinpassing zijn in eerste aanleg geoordeeld 251 van de 2.981 mannen en 98 van de 498 vrouwen.

Wat de *leeftijdsgroepen* aangaat, is van de ingeschreven gerepatrieerden:

TABEL 1.

	mannen	vrouwen
jonger dan 35 jaar	ca. 39 pCt.	ca. 45 pCt.
36 t/m 39 jaar	ca. 15 pCt.	ca. 10 pCt.
40 t/m 44 jaar	ca. 14,5 pCt.	ca. 12 pCt.
45 t/m 49 jaar	ca. 13,5 pCt.	ca. 18 pCt.
50 t/m 54 jaar	ca. 9 pCt.	ca. 11 pCt.
55 jaar en ouder	ca. 9 pCt.	ca. 4 pCt.

Wat de *duur der inschrijving* als werkzoekende bij het arbeidsbureau betreft, kan erop worden gewezen, dat waren ingeschreven:

TABEL 2.

	van de 2.981 mannen		van de 498 vrouwen	
korter dan 3 maanden	2.377	ca. 79 pCt.	365	ca. 74 pCt.
van 3 tot 6 maanden	371	ca. 13 pCt.	57	ca. 11 pCt.
langer dan 6 maanden	233	ca. 8 pCt.	76	ca. 15 pCt.

Van de langer dan 6 maanden ingeschrevenen wordt, wat de mannen betreft, $\frac{2}{5}$ deel, en wat de vrouwen aangaat, ca. de helft als minder geschikt voor arbeidsinpassing beschouwd. Gelet op de duur der inschrijving waren zij reeds vóór januari 1958 bij de arbeidsbureaus als werkzoekende ingeschreven.

Ca. 90 pCt. van de mannen en 83 pCt. van de vrouwen werd ingeschreven na december 1957. Zowel van de mannen als de vrouwen was 31 pCt. nog korter dan een maand ingeschreven. Deze cijfers duiden erop, dat de arbeidsbureaus er na enige tijd in slagen het merendeel der werkzoekenden weer aan de slag te krijgen. Uiteraard spelen daarbij factoren als aard en omvang van het aanbod van arbeidskrachten, genoten opleiding en verkregen ervaring, karaktereigenschappen e.d. een rol. Ook hieraan heeft het onderzoek voor zover mogelijk de vereiste aandacht geschonken, speciaal wat de genoten opleiding en de in Indonesië uitgeoefende en hier te lande of elders gewenste beroepen betreft.

Ten aanzien van de *genoten opleiding* kan worden opgemerkt, dat van de op 28 april 1958 ingeschreven mannen ca. 3 pCt. een academische of daaraan verwante, ca. 24 pCt. een middelbare en ca. 73 pCt. een lagere opleiding heeft genoten. Voor de vrouwen zijn deze percentages resp. ca. 0,5, ca. 13,5 en ca. 86.

Beziet men het aanbod van mannelijke gerepatrieerden naar *samenstelling in categorieën van beroepsbeoefenaren*, dan krijgt men, wat het door de ingeschrevenen in Indonesië

uitgeoefende dominerende beroep en het beroep van inschrijving bij de arbeidsbureaus hier te lande betreft, het volgende beeld (zie tabel 3 op blz. 648).

De belangrijkste conclusies, welke naar het lijkt uit dit overzicht en mede op grond van de tot dusverre opgedane ervaringen, kunnen worden getrokken, zijn:

- de bemiddelaars der arbeidsbureaus hebben reeds in overleg met de betrokkenen een selectie toegepast, waardoor de wenselijke beroepsuitoefening via het beroep van inschrijving meer in overeenstemming is gebracht met de reële situatie hier te lande;
- een aantal ingeschrevenen heeft kennelijk enige tijd nodig om zich op de hier te lande bestaande reële arbeidsmogelijkheden in te stellen en heeft zich nog onvoldoende kunnen losmaken van het vroeger door hen uitgeoefende beroep: dan wel heeft nog niet ertoe kunnen besluiten met een start op een wat lager niveau van het arbeidsleven genoeg te nemen;
- het algemene beeld toont echter aan, dat voor tal van gerepatrieerden weer nieuwe arbeidsmogelijkheden binnen hun bereik kunnen komen te liggen.

In Indonesië waren de bovenstaande beroepsbeoefenaren als volgt werkzaam:

- ca. 450 bij de Overheid (vnl. kantoorpersoneel);
- ca. 200 als zelfstandige (vnl. in de grafische en bouwnijverheid, in de sector der kleding- en reinigings- en metaalbedrijven, in handel, verkeer en administratie);
- ca. 2.175 in het particuliere bedrijfsleven.

De samenstelling in categorieën van beroepsbeoefenaren bij de vrouwen geeft het onderstaande beeld te zien:

TABEL 4.

Bedrijfstak	Aantal vrouwelijke beroepsbeoefenaren in Indonesië	Aantal vrouwelijke beroepsbeoefenaren in Nederland als zodanig ingeschreven bij de arbeidsbureaus
1	2	3
Aardewerk- en glasindustrie e.d.	—	1
Chemische nijverheid	1	1
Kleding en reiniging (w.o. confectiestiksters) ..	12	21
Voedings- en genotm. sector	1	—
Winkelpersoneel	23	20
Hotelpersoneel	32	8
Telefonisten	—	13
Kantoorpersoneel (typisten, secretaresses, kantoorbedienden, ponsters e.d.)	276	214
Onderw. personeel en overige administratieve beroepen	—	34
Sociale en geneesk. zorg	—	25
Huish. personeel	22	34
Personeel in alg. dienst	6	29
Nog niet gewerkt	125	—
Minder-geschikten	niet te beoordelen	98
Totaal	498	498

(Advertentie)

STAPEL

Met papier en met plastic geïsoleerde kabels voor hoogspanning, laagspanning en telecommunicatie Kabelgarnituren, koperdraad en koperdraadkabel. Staalraad en staalband.

N.V. NEDERLANDSCHE KABELFABRIEK • DELFT

TABEL 3.

Bedrijfstak	Aantal mann. beroepsbeoefenaren in Indonesië	Aantal mann. beroepsbeoefenaren in Nederland, ingeschreven als zodanig bij de arbeidsbureaus	Bijzonderheden (voornaamste beroepsgroepen van 3)
1	2	3	4
Aardewerk, glasindustrie e.d.	1	—	
Diamantindustrie	1	—	
Grafische nijverheid	24	18	vnl. drukkers, fotografen
Bouwnijverheid	43	36	vnl. bouwkundigen
Chemische nijverheid	61	45	w.o. scheikundigen
Houtbewerkingsbedrijven	12	7	
Kleding en reiniging	7	4	
Leder- en rubberbewerking e.d.	9	11	
Mijnen	3	1	
Metaalindustrie	607	693 (ca. 23 pCt.)	w.o. constructeur-tekenaars, draaiers, instrumentmakers, bankwerkers, automonteurs, rijwiel- en motorherstellers, (scheeps)werktuigkundigen, lasers, elektromonteurs
Papiernijverheid	—	1	
Textielindustrie	5	6	
Voedings- en genotmiddelenindustrie	16	10	
Agrarische sector	248	148 (ca. 5 pCt.)	w.o. planters, tuinemployé's
Handel	213	125 (ca. 4 pCt.)	w.o. vertegenwoordigers, winkelbedienden
Verkeer	150	89	w.o. koks, matrozen, chauffeurs
Kantoorpersoneel	—	1.025 (ca. 34 pCt.)	w.o. boekhouders
Sociaal-geneeskundige sector	—	4	
Musici e.d.	—	6	
Arbeidskrachten in algemene dienst (w.o. kantoorpersoneel, musici e.d.)	1.426	501 (ca. 17 pCt.)	w.o. veel magazijnpersoneel (ca. 7,5 pCt. van het totaal)
Nog niet gewerkt, resp. onbekend	155	—	
Minder geschikt	niet te beoordelen	251 (ca. 8 pCt.)	
Totaal	2.981	2.981	

De ten aanzien van de mannelijke gerepatrieerden getrokken conclusies lijken in grote lijnen ook hier van toepassing te zijn. Van het bovenstaande aantal vrouwelijke beroepsbeoefenaren was in Indonesië werkzaam bij de Overheid ca. 100, als zelfstandige ca. 20 en in het particuliere bedrijfsleven ruim 250.

Een interessante vraag is wellicht nog hoe de recente situatie met betrekking tot de inschrijving als werkzoekende bij de arbeidsbureaus van de gerepatrieerden is. Per ultimo juli 1958 waren:

TABEL 5.

	mannen	vrouwen
a. nog ingeschreven:	3.028	528
van wie: met een hogere opleiding:	100 (ruim 3 pCt.)	2 (ca. 0,4 pCt.)
met een middelbare opleiding:	837 (ruim 27 pCt.)	71 (ca. 13,4 pCt.)
met een lagere opleiding:	2.091 (bijna 70 pCt.)	455 (ca. 86,2 pCt.)
b. werkloos:	2.917	485
van wie: minder geschikt	229	107
langer dan 6 maanden ingeschreven: tewerkgesteld op sociale werkvoorzieningsobjecten: ...	171	39
	61	

Hebben, zoals gezegd, de meeste werkzoekende gerepatrieerden reeds de weg naar het arbeidsbureau weten te vinden, zeer velen blijven daarnaast ook zelf actief. De arbeidsbureaus stellen dit laatste ook op prijs, doch gaan overigens van het standpunt uit, dat het voor een gerepatrieerde altijd aanbeveling verdient om ook bij het bevoegde arbeidsbureau ingeschreven te zijn. De arbeidsbureaus trachten niet alleen in directe zin arbeidsmogelijkheden te realiseren, doch ook in indirecte zin door het scheppen van een zo gunstig mogelijk klimaat voor de gerepatrieerden bij het bedrijfsleven. Bovendien betekent inschrijving bij het bevoegde arbeidsbureau, dat de op de gerepatrieerde betrekking hebbende en voor zijn arbeidsinpassing van belang zijnde gegevens binnen het tijdsbestek van een week bij alle arbeidsbureaus in den lande bekend zijn en ten behoeve daarvan door deze bureaus kunnen worden benut in die zin, dat zij met de voorhanden vacatures kunnen worden geconfronteerd en voorts even-

tueel speciaal onder de aandacht van het bedrijfsleven kunnen worden gebracht. Sedert januari 1958 hebben de arbeidsbureaus bij wijze van proef nl. een drastisch gereorganiseerd landelijk systeem voor de uitwisseling van ruim opgezette gegevens inzake de vraag naar en het aanbod van arbeidskrachten ingevoerd. Dit zgn. L.U.-systeem (landelijk uitwisselingsstelsel) heeft reeds thans zowel t.b.v. de gerepatrieerden en de overige ingeschrevenen als t.b.v. de vacaturevervulling alleszins zijn nut bewezen. Het belang van bedrijfsleven en werkzoekenden wordt hiermede in hoge mate gediend, en het is om die reden, dat hierop te dezer plaatse uitdrukkelijk de aandacht wordt gevestigd.

Voorts heeft het Rotterdamse bedrijfsleven zich onlangs bereid verklaard aan een andere proefneming van het C.C.K.P. in samenwerking met het Rijksarbeidsbureau deel te nemen. Onder de aandacht van het Rotterdamse bedrijfsleven is een geselecteerde opgave van aanbiedingen van werkzoekenden uit het gehele land gebracht met de bedoeling nader te bepalen, of wellicht in dit aanbod mogelijkheden voor vacaturevoorziening schuilen. Het is te hopen, dat het Rotterdamse bedrijfsleven hier voor resultaten zal weten te zorgen. De eerste tekenen daarvan wijzen in een gunstige richting.

Wat is er tot dusverre verder geschied t.b.v. de arbeidsinpassing van gerepatrieerden? Een in het kort samengevat overzicht doet o.a. het volgende blijken:

a. op het arbeidsbureau is één ambtenaar — de zgn. contactambtenaar — speciaal belast met het stimuleren en coördineren van de arbeidsinpassing van gerepatrieerden;

b. het aantal adviseurs voor de arbeidsbemiddeling van gerepatrieerden — zelf uit Indonesië gerepatrieerd en deskundig op het terrein van de in Indonesië bestaande omstandigheden en gewoonten — is uitgebreid van drie tot tien; zij spreken met de gerepatrieerden, adviseren over elke arbeidsinpassing en blijven de pogingen om daartoe te geraken voor iedere werkzoekende volgen;

c. door middel van een speciaal ontworpen folder, „Weer aan de slag in Nederland”, worden aan de bij de arbeidsbureaus ingeschreven gerepatrieerden enkele voor de arbeidsinpassing waardevolle gegevens verstrekt;

d. gerepatrieerden met middelbare en hogere opleiding

worden uit een oogpunt van extra-service o.a.; voor zover zij in Indonesië een *hoger* leidinggevende functie hebben vervuld, automatisch tevens ingeschreven bij het landelijke centrale punt voor de arbeidsbemiddeling van academici en hoger leidinggevend personeel, verbonden aan het G.A.B. te 's-Gravenhage;

e. aan de ambtenaren der arbeidsbureaus is verzocht bij voortdurende naast die van de overige ingeschreven werkzoekenden tevens bijzondere aandacht aan de arbeidsinpassing van gerepatrieerden te schenken;

f. op de centrale werkgeversorganisaties en de Overheid is een beroep gedaan via hun organen een klimaat te scheppen bij de aangesloten ondernemingen en instellingen t.b.v. de activiteiten der arbeidsbureaus;

g. nauwe samenwerking bestond reeds en is ontwikkeld met de in de Stichting van den Arbeid samenwerkende vakorganisaties, het C.C.K.P., het Contactcentrum voor Planters, de Ondernemersraad voor Indonesië, de Rotary en andere organisaties, speciaal voorzover zij zich op het terrein der gerepatrieerden bewegen;

h. een administratieve coördinatie is tot stand gebracht tussen de werkzaamheden der arbeidsbureaus, het Bureau voor Internationale Technische Hulp, het Koninklijk Instituut voor de Tropen, het Afrika-Instituut, het Internationaal Agrarisch Centrum te Wageningen en de buitenlandse diplomatieke posten, speciaal wat de plaatsing op tijdelijk contract van gerepatrieerden in het buitenland betreft. Voorts vervullen de arbeidsbureaus als openbaar aanmeldingsorgaan naast de particuliere aanmeldingsorganen een taak op het terrein der emigratie;

i. bij voortdurende worden naast de mogelijkheden in het buitenland door het Rijksarbeidsbureau, o.a. in samenwerking met de departementen van Maatschappelijk Werk, van Onderwijs, Kunsten en Wetenschappen, van Landbouw, Visserij en Voedselvoorziening, van Zaken Overzee en met andere departementen, de arbeids- en opleidingsmogelijkheden afgetast en ontwikkeld, o.a. door scholing op de regionale werkplaatsen voor de vakopleiding van volwassenen, scholing in de bedrijven onder toekenning van een zgn. trainingstoelag, opleiding van planters en andere gerepatrieerden t.b.v. het onderwijs, het verstrekken van rijksstudietoelagen en andere voorschotten of subsidies t.b.v. het bevorderen van de economische zelfstandigheid van gerepatrieerden, het voordragen van gerepatrieerden voor functies bij de politie, in Nieuw-Guinea e.d.;

j. de adviseurs voor de arbeidsbemiddeling van gerepatrieerden trachten in samenwerking met het Departement van Maatschappelijk Werk en het C.C.K.P. zowel de voorlopige als definitieve huisvesting — uiteraard met inachtneming van overige aan de integratie der gerepatrieerden verbonden aspecten — zoveel mogelijk te doen afstemmen op een doelmatige arbeidsinpassing, en dus op de werkgelegenheidssituatie in de verschillende streken van ons land.

Indien men bij het vorenstaande de huidige conjuncturele situatie in ogenschouw neemt, dan meent schrijver dezes te mogen concluderen, dat wij ook wat de eindfase der arbeidsinpassing van gerepatrieerden uit Indonesië betreft een weg zijn ingeslagen, die natuurlijk wel enige tijd zal vereisen om hem geheel af te leggen, doch waarop toch in bevredigend tempo wordt gevorderd. Voor bedrijfsleven en overheidsorganen is de dankbare taak weggelegd dit tempo mogelijk te blijven maken!

Beroep op het bedrijfsleven.

De arbeidsinpassing van gerepatrieerden en andere werkzoekenden kan alleen dan slagen, indien het bedrijfsleven — evenals het in het verleden zo ruimschoots heeft gedaan — de beschikbare vacatures zo spoedig mogelijk aan de plaatselijke arbeidsbureaus bekend maakt. De taakvervulling van de arbeidsbureaus zal aldus aanzienlijk worden vergemakkelijkt. Zo nodig zorgt het nieuwe systeem van landelijke bekendmaking van vacatures en aanbiedingen van werkzoekenden van de arbeidsbureaus voor een snelle bekendmaking — binnen 4 dagen — in het gehele land. Zou meer in het bijzonder een gerepatrieerde, wat de arbeidsvoorwaarden betreft, eisen stellen, welke ietwat aan de hoge kant liggen, dan verdient het aanbeveling, dat de werkgever hem eerst nog eens even verwijst naar het arbeidsbureau om een en ander nog eens door te praten, voordat hij het definitieve „neen” geeft. De gerepatrieerden kunnen — het is begrijpelijk — de Nederlandse verhoudingen eerst na enige tijd voldoende onderkennen en ook op deze wijze kan het bedrijfsleven de activiteiten der arbeidsbureaus ondersteunen.

's-Gravenhage.

Adverteerders in Nederland

In 1957 is het advertentievolume in de dagbladen wederom gestegen, zij het in mindere mate dan in het voorafgaande jaar. Dit blijkt uit gegevens van het Cebuco te Amsterdam. Deze gegevens omvatten niet alle advertenties in Nederland, maar de reclame van landelijke en regionale adverteerders in 35 branches. In de onderstaande tabellen zijn de Ingezonden Mededelingen (advertenties temidden van de redactionele tekst) door vermenigvuldiging met 2 omgerekend tot gewone advertentieregels van 1 mm hoog en 1 kolom breed.

TABEL 1.

Advertentie mm-regels in de dagbladen,
van 35 branches
(x 1.000)

	1955	1956	1957
jan.	148	188	205
febr.	212	268	218
mrt.	309	414	317
1e kwart.	669	870	740
april	380	346	411
mei	332	400	440
juni	267	309	352
2e kwart.	979	1.055	1.203
juli	236	281	295
aug.	171	191	208
sept.	327	309	317
3e kwart.	734	781	820
okt.	405	447	510
nov.	414	441	456
dec.	287	286	254
4e kwart.	1.106	1.174	1.220
jaar	3.488	3.880	3.983
in pCt.	100	111	114

TABEL 2.

	1955	1956	1957
branche			
textiel	18,6	19,2	19,5
rookartikelen	11,4	10,9	10,5
was- en afwasmidd.	8,4	7,3	6,4
grote winkelbedrijf. in levensmid- delen	6,7	6,2	7,3
collectieve campagnes	6,0	5,8	5,4
geneesmiddelen	5,0	5,4	5,0

Verder ontlenen wij aan de gegevens van het Cebuco het volgende staatje omtrent de advertentie-activiteit van enkele branches, uitgedrukt in een percentage van het totale aantal mm-regels dat de adverteerders uit 35 branches in de dagbladen hebben geplaatst.

Het merendeel der grote werven in de verschillende scheepsbouwlanden is, dank zij de goed gevulde orderportefeuilles, gedurende de eerstvolgende 3 à 4 jaren van voldoende werk voorzien. Alleen Japan vormt hierop een uitzondering: begin juni jl. waren daar 33 van de 88 hellingen, waarover de 23 belangrijkste werven daar te lande beschikken, onbezet. De orderportefeuilles der Nederlandse grote werven zijn bevredigend. Weliswaar was het aantal nieuwe bestellingen gedurende het eerste halfjaar 1958 gering, maar ook het aantal geannuleerde bouwcontracten bleef tot dusver tot een klein aantal beperkt. De vooruitzichten voor de werven, die zich op de bouw van kustvaarders toeleggen, zijn evenwel weinig rooskleurig. De omvang der wereldkoopvaardijvloot, inclusief de nog in bestelling zijnde tonnage, lijkt schrijver voorshands ruimschoots voldoende om aan de eisen, welke het overzeese goederenvervoer gedurende de eerstkomende jaren zal stellen, te voldoen.

De werldscheepsbouw

Dank zij de goed gevulde orderportefeuilles is het merendeel der grote werven in de verschillende scheepsbouwlanden gedurende de eerstvolgende $\frac{3}{4}$ jaren van voldoende werk voorzien. Een uitzondering moet worden gemaakt voor Japan, waar begin juni jl. 33 van de 88 hellingen, waarover de 23 belangrijkste werven daar te lande beschikken, onbezet waren, terwijl dit aantal, tenzij gedurende de tweede helft van het jaar hetzij voor Japanse dan wel buitenlandse rekening nieuwe bestellingen worden geplaatst, tot circa 60 aan het einde van het jaar zal stijgen. Weliswaar hebben de werven hun prijs voor de bouw van grote tankers tot \$ 130/140 per ton draagvermogen verlaagd en zijn zij tevens bereid voor een deel der bouw-som onder hypothecair verband en tegen vergoeding van rente gedurende vijf jaren krediet te verlenen, maar deze prijs ligt nog circa \$ 20 per ton boven het prijsidee van reders, die eventueel bereid zouden zijn op laatstgenoemde basis enkele bouwopdrachten te plaatsen. De lopende contracten voor de bouw van tankers met een draagvermogen van 30.000 ton of groter vertegenwoordigen 72 pCt. der totale Japanse orderportefeuille. Het aandeel der in bestelling zijnde vrachtschepen bedraagt 22 pCt.

De Engelse werven beschikten op 1 juni jl. over een orderportefeuille van 723 schepen metende 6.073.000 brt en een waarde vertegenwoordigend van £ 875 mln. Blijkens een recente mededeling van de Civil Lord of the Admiralty werden gedurende de eerste zes maanden van dit jaar 18 contracten voor de bouw van schepen met een totale inhoud van circa 200.000 brt en een waarde van circa £ 25 mln. vertegenwoordigend bij Engelse werven geannuleerd. Geboekt werden orders voor de bouw van 56 schepen met een inhoud van iets meer dan 130.000 brt. Gedurende het eerste halfjaar 1957 werden 159 sche-

pen metende 1.326.000 brt bij Engelse werven besteld. Weliswaar is de samenstelling der Engelse orderportefeuille gevarieerd en omvat zij, naast een drie en twintigtal passagiers- en passagiers-vrachtschepen, ook schepen voor de algemene vracht-, erts-, tank- en kustvaart, maar de bouw van tankschepen domineert met 54,6 pCt. van het totaal. Bovendien werd de overgrote meerderheid der opdrachten door Engelse rederijen geplaatst, nl. 4.885.000 brt vergeleken met slechts 1.188.000 brt voor buitenlandse rekening. Ook het tempo waarin nieuwe opdrachten werden ontvangen is, zoals uit onderstaande, door de Shipbuilding Conference gepubliceerde gegevens blijkt, belangrijk trager.

Nieuwe looneisen gepaard met verkorting van de werktijd zijn door de Confederation of Shipbuilding & Engineering Unions aanhangig gemaakt. Het percentage waarmee de vigerende lonen, die reeds tot de hoogste in de Engelse industrie betaalde behoren, verhoogd zouden moeten worden is nog niet genoemd. Men spreekt van „a substantial wage increase”, maar de Engineering and Allied Employers' National Federation meent aanwijzingen te hebben, dat de vakbonden denken aan een loonsverhoging van 6 pCt., terwijl men bovendien met ingang van 1 januari e.k. een $8\frac{1}{2}$ -urige werkdag verlangt, met dien verstande, dat na een verdere verkorting in 1960 op 1 januari 1961 een achturige werkdag wordt bereikt.

Het zijn de steeds weder terugkerende looneisen, als regel gepaard gaande met arbeidsconflicten, die tezamen met de beruchte „demarcation rules” de produktie der Engelse werven zeer nadelig beïnvloeden en daarenboven kostprijsverhogend werken. De financiële consequenties worden krachtens de „cost plus” clause in de bouwcontracten op de reders afgewenteld en leiden gewoonlijk tot een aanzienlijke verhoging van de basisprijs.

Nieuwe opdrachten

Gedurende de twaalf maanden eindigend	Voor Engelse rekening			Voor buitenlandse rekening			Totaal	
	Aantal schepen	In duizenden brt	In pCt.	Aantal schepen	In duizenden brt	In pCt.	Aantal schepen	In duizenden brt
31 mei 1956	326	2.132	84,5	38	391	15,5	364	2.525
31 mei 1957	313	2.085	72,7	69	781	27,3	382	2.866
31 mei 1958	171	636	89,3	8	76	10,7	179	712

De Noorse werven zijn eveneens behoorlijk van werk voorzien dank zij vooral het toenemend aantal opdrachten van Noorse rederijen. De voor Noorse rekening in aanbouw, resp. bestelling zijnde tonnage bedraagt in totaal circa 5 mln. brt, waarvan circa 1,5 mln. brt door Noorse werven wordt gebouwd. Zowel in 1958 als in het volgend jaar zal in totaal circa 1,2 mln. brt aan Noorse rederijen worden opgeleverd. Meer dan de helft der voor Noorse rekening in bestelling zijnde tonnage is voor de tankvaart bestemd, zij het dat opdrachtgevers in verschillende contracten de optie hebben de opdracht te wijzigen, zowel wat grootte als type van het te bouwen schip betreft. Begin 1958 hadden Noorse rederijen in totaal 220 tankers in bestelling. Hiervan worden 87 op Noorse werven gebouwd. De verleden jaar bij Noorse werven bestelde tankers hebben een gemiddeld draagvermogen van ruim 37.000 ton. Voor alle voor Noorse rekening bestelde tankers bedraagt het gemiddelde minder dan 35.000 ton. Gedurende het eerste halfjaar 1958 werden 27 tankers met een totaal draagvermogen van circa 625.000 ton aan de bestaande vloot toegevoegd, terwijl circa 26 pCt. der in bestelling zijnde tankers met turbines en de resterende 74 pCt. met dieselmotoren worden uitgerust.

Blijkens mededelingen van het Deense Statistiekbureau zijn de grote Deense werven gedurende de eerstvolgende 2½ jaar van voldoende opdrachten voorzien. Het tempo, waarin bestellingen werden geboekt, varieert vrij sterk. Gedurende het vierde kwartaal 1955 en het derde kwartaal 1956 nam de orderportefeuille zodanig toe, dat de betreffende werven op 1 juli verleden jaar gedurende de eerstvolgende drie jaren volledig bezet waren. Sedertdien is het aantal nieuwe opdrachten weliswaar vrij aanzienlijk verminderd, maar het aantal orders is niettemin bevredigend. Gedurende de eerste maanden van het lopende jaar werden schepen met een totaal draagvermogen van ruim 100.000 ton opgeleverd, terwijl circa 75.000 ton te water werden gelaten. Men verwacht dan ook, dat de produktie der Deense werven dit jaar groter zal zijn dan in 1957. De leeftijdsopbouw der Deense vloot is gunstig. Meer dan de helft der schepen is minder dan vijf jaar oud, terwijl ongeveer drie kwart der schepen gedurende de achterliggende tien jaren werd gebouwd. De tankvloot onder Deense vlag bestaat uit 57 schepen met een totaal draagvermogen van 1.033.178 ton en vertegenwoordigt ruim een derde van de totale vloot. Burmeister & Wain hebben thans een motor met een maximum vermogen van 1.750 bhp per cylinder ontwikkeld. Een bij de werf in aanbouw zijnde tanker van 45.000 ton zal met deze motor worden uitgerust. A. P. Møller bouwt een nieuwe werf in Lindoe. Het eerste bouwdok zal dit jaar in gebruik worden genomen en een begin worden gemaakt met de bouw van vijf tankers met een draagvermogen van 48.600 ton elk. Tot dusver werden nog geen bouwcontracten bij Deense werven geannuleerd.

Berlingske Tidende berichtte kort geleden, dat de General Electric Company heeft aangeboden voor een der Deense rederijen een door kernenergie voortbewogen vrachtschip van 22.500 ton met oplevering in 1960 te bouwen. Naar verluidt zou de G.E.C. met haar experimenten zodanig zijn gevorderd, dat de door haar projecteerde T-5 tanker, die met een „boiling-water” reactor zou worden uitgerust, belangrijk eerder zee zal kunnen kiezen, dan het eerste Amerikaanse, door kernenergie voortbewogen passagiers-vrachtschip „Savannah”. Gesteld wordt, dat zowel de technische als veiligheidsproble-

men aanzienlijk zijn vereenvoudigd. Een der Deense vertegenwoordigers der G.E.C., die recentelijk is teruggekeerd van een bezoek aan de laboratoria te Vallecitos, meent dan ook, dat de atoom-era voor de scheepvaart reeds in 1960 zal worden ingeluid. Een heel wat optimistisch visie dan die van de president-directeur van Harland & Wolff, Sir Frederick Rebbeck, die in september, jl. verklaarde, dat het z.i. nog tenminste een kwart eeuw zal duren vooraleer door kernenergie voortbewogen koopvaardijsschepen Belfast Lough opvaren.

De grote Zweedse werven beschikken eveneens over een alleszins bevredigende orderportefeuille. Aan het einde van het eerste kwartaal waren 271 schepen met een inhoud van 3,9 mln. brt in aanbouw resp. bestelling. De — grote — werven zijn dan ook gedurende de eerstvolgende jaren van voldoende werk voorzien in tegenstelling tot de kleinere Zweedse werven, die merendeels aan haar laatste opdrachten bezig zijn. Door de bij de Zweedse Scheepsbouw Vereniging aangesloten werven werden gedurende het eerste kwartaal 15 schepen met een totaal draagvermogen van 220.000 ton te water gelaten, terwijl 18 schepen met een draagvermogen van 235.000 ton gereed kwamen. Vergeleken met het eerste kwartaal 1957 betekent dit een stijging van 15 pCt. Het merendeel der bij de grote Zweedse werven in aanbouw resp. bestelling zijnde schepen is voor de lijndienst resp. tankvaart bestemd. In mei jl. werd door Götaverken de tot dusver grootste motor-tanker, nl. de „Sven Salén” met een draagvermogen van 40.000 ton, te water gelaten. In dezelfde maand liep bij Kockums Mek. Verkstads, Malmö de 41.000 ton grote tanker „Bidefjord” van stapel. Dit schip wordt echter met een turbine uitgerust. Zwedens scheepsbouw heeft, anders dan de Engelse werven, in het geheel niet te kampen met arbeidsconflicten en men verwacht dan ook, dat de Zweedse produktie, die in 1957 een nieuw hoogtepunt bereikte, dit jaar wederom groter zal zijn. Verleden jaar bedroeg de door Zweedse werven te water gelaten tonnage 600.000 brt, d.w.z. 7,8 pCt. van het wereld-totaal; Zweden nam in 1957 de vierde plaats op de ranglijst in. Werden in 1957 zestig schepen met een inhoud van circa 1 mln. brt bij Zweedse werven besteld, gedurende het eerste halfjaar 1958 was het aantal nieuwe opdrachten vrijwel te verwaarlozen hetgeen, gezien het omvangrijk bouwprogramma der Noorse reders, die tot de grootste opdrachtgevers der Zweedse werven behoren, en de ongunstige situatie in de algemene vracht- en tankvaart, alleszins begrijpelijk is.

De Duitse werven hebben al evenmin reden tot klagen. Blijkens door het Ministerie van Economische Zaken te Bonn verstrekte gegevens waren op 1 april jl. 265 schepen voor de grote vaart met een totale inhoud van 1.311.033 brt bij Duitse werven in aanbouw resp. bestelling. Hiervan waren 134 schepen metende 764.434 brt voor buitenlandse opdrachtgevers bestemd. Gedurende het eerste kwartaal werden 48 schepen metende 234.391 brt opgeleverd vergeleken met 60 schepen metende 163.886 brt in het overeenkomstig tijdvak verleden jaar. Van de gedurende het eerste kwartaal opgeleverde schepen waren er 27 met een inhoud van 156.629 brt voor buitenlandse opdrachtgevers bestemd. Ook in het afgelopen jaar vertegenwoordigden de voor het buitenland bestemde schepen een aanzienlijk deel der Duitse orderportefeuille. Van de 337 schepen metende 1.155.440 brt, welke verleden jaar gereed kwamen, was niet minder dan circa 64 pCt. voor buitenlandse opdrachtgevers, waarvan Noorwegen de

belangrijkste was, bestemd. De betekenis van de voor export bestemde productie der Duitse werven blijkt ook uit de waarde, nl. 1.254 mrd. DM zijnde meer dan de helft van het totale provenu. Het gemiddeld aandeel der voor export bestemde productie bedroeg in het tijdvak 1951/57 ruim 45 pCt.

De grote Nederlandse werven ten slotte zijn gedurende de eerstvolgende $\frac{3}{4}$ jaren van een volledige werfbezetting verzekerd. Aan het einde van het eerste kwartaal waren 174 schepen metende 695.364 brt — inclusief 63 schepen met een inhoud van 338.084 brt voor buitenlandse rekening — in aanbouw, terwijl met de bouw van 173 schepen metende 1.585.281 brt, waarvan 72 met een inhoud van 763.381 brt voor export, nog geen begin was gemaakt. Gedurende de eerste drie maanden werden 46 schepen metende 132.160 brt te water gelaten. Weliswaar was het aantal nieuwe bestellingen gedurende het eerste halfjaar gering, maar ook het aantal geannuleerde bouwcontracten bleef tot dusver tot een klein aantal beperkt. In tegenstelling tot de bevredigende orderportefeuille der grote werven zijn de vooruitzichten voor de werven, die zich op de bouw van kustvaarders toeleggen, weinig rooskleurig. De ongunstige situatie, waarin de kustvaart verkeert, animeert allerminst tot het plaatsen van nieuwe bestellingen.

Resumerend kan gesteld worden, dat dank zij de goed gevulde orderportefeuilles der grote werven, zowel hier te lande als elders, het uitblijven van nieuwe opdrachten voorshands geen al te groot nadeel betekent. Zou de huidige recessie van langer duur zijn dan veelal wordt aangenomen en het annuleren van bouwcontracten groter omvang aannemen, dan zal dit uiteraard de toekomstige bedrijfsresultaten beïnvloeden. Overigens dient met de uitbreiding, welke verscheidene werven aan haar productiecapaciteit hebben gegeven, rekening te worden gehouden. Voorshands lijkt de omvang der wereldkoopvaardijvloot, inclusief de nog in bestelling zijnde tonnage, ruimschoots voldoende om aan de eisen, welke het overzeese goederenvervoer gedurende de eerstvolgende jaren zal stellen, te voldoen. Vervanging van oude schepen — een kwart der Nederlandse koopvaardijvloot bestond op 30 juni 1957, blijktens het jaarverslag van Lloyd's Register, uit schepen die 10—14 jaren oud waren, terwijl 12 pCt. der vloot gevormd werd door schepen van 25 jaren en ouder — blijft uiteraard aan de orde.

Rotterdam.

C. VERMEY.

BOEKBESPREKING

Dr. M. P. Gans: Beleggingsleer en beleggingsfondsen.
Bedrijfseconomische Monographiën, Deel XXVI.
H. E. Stenfert Kroese N.V., Leiden 1957, 180 blz.,
f. 12.—

De schrijver heeft de in bovengenoemd proefschrift behandelde stof in drie delen gesplitst. In het eerste geeft hij een definitie van zijn verzamelbegrip collectieve beleggingsfondsen (dat zowel beleggingsmaatschappijen als beleggingsdepots omvat) benevens een viertal classificatiecriteria, nl. de juridische organisatievorm, de aard van de kapitalisatie, de mate van beheersvrijheid en het al

dan niet aanwezig zijn van bedrijfstaksgewijze specialisatie.

Deel II, dat speciaal de beleggingsleer tot onderwerp heeft, vervolgt met een definitie van beleggen en een classificatie van de beleggingsrisico's: intern en extern kwaliteitsrisico, koopkrachtrisico, prijsvormingsrisico veroorzaakt door de rentestand en door interpretatie. De functie van de beleggingspolitiek omschrijft Gans als het aangeven van de middelen ter verwerkelijking van gegeven doeleinden, het wijzen op de consequenties van de gegeven doeleinden en het wijzen op eventuele tegenstrijdigheden in simultane doeleinden. Het is niet de taak van de beleggingsleer om de doeleinden die de belegger zich heeft gesteld te beoordelen, ook niet op economische gronden.

Daarna worden risicospreiding en risicoselectie als middelen tot risicovermindering aan een onderzoek onderworpen. De combinatie risicospreiding en -selectie kan met name doelmatig zijn indien uit een geselecteerde bedrijfstak de effecten van een groot aantal tot die bedrijfstak behorende ondernemingen gekozen worden. Dan is er volgens Gans sprake van compensatie van intern kwaliteitsrisico (in de zin van vermindering van de onzekerheid). „Enerzijds zullen de voor deze risicosoort relevante factoren bij uiteenlopende ondernemingen in verschillende richting werken; anderzijds zal een ongunstige ontwikkeling t.a.v. één onderneming de winstmogelijkheden voor de overige ondernemingen binnen die bedrijfstak juist vergroten.” en „. mogen wij dus een verband aannemen tussen de voorspoed van de ene en de tegenspoed van de andere onderneming binnen dezelfde bedrijfstak”, en „van een dergelijk verband is bij spreiding over effecten, representerende verschillende bedrijfstakken, geen sprake”, aldus een drietal passages op blz. 110.

In deel III, komend tot een bespreking van de voor- en nadelen van collectieve beleggingsfondsen, wijst Gans o.a. op het grote aantal effecten, waarover de portefeuilles van de Nederlandse beleggingsfondsen versnipperd zijn. Als principieel nadeel noemt hij de kosten, terwijl tot de incidentele nadelen o.a. gerekend worden de fiscale consequenties en het achterwege blijven van winstnemingen. Hoewel het niet mogelijk blijkt een oordeel met algemene geldigheid uit te spreken over de ratio van beleggingsfondsen voor de belegger meent Gans dat toch de eindconclusie moet zijn dat aan de beleggingsfondsen van het algemene type een meer beperkte betekenis dient te worden toegekend dan in de literatuur en in de praktijk gebruikelijk is. De bedrijfstaksgewijs gespecialiseerde beleggingsfondsen met volledig vrij beheer kunnen én voor de grote én voor de kleine belegger een nuttige functie verrichten. Tot zover onze poging de inhoud van Gans' boek zeer in het kort weer te geven.

Hoewel naar onze smaak hier en daar wel eens wat veel aandacht wordt besteed aan terminologische uitweidingen en aan de verschillpunten met definities van andere auteurs, moet geconstateerd worden dat Gans er in de eerste twee delen van zijn boek in geslaagd is een voortreffelijk arsenaal van definities en classificatiecriteria te construeren, waardoor een duidelijk inzicht wordt verkregen in de verschillende aspecten die van belang zijn bij de beoordeling van concrete situaties. In het derde deel vindt men een zeer verdienstelijke beschrijving van de voor- en nadelen, verbonden aan de belegging via de collectieve beleggingsfondsen, waarbij vergelijkingen met alternatieve mogelijkheden het geheel het nodige reliëf geven. Speciaal het door Dr. Gans ingestelde empirisch onderzoek naar

de resultaten van een viertal niet met name genoemde beleggingsfondsen leverde een verrassend resultaat op. Het is daarom o.i. te betreuren, dat Gans in die interessante uitkomsten geen aanmoediging heeft gevonden om dat onderzoek uit te breiden, zijn methode te verfijnen en ook ander feitenmateriaal aan een onderzoek te onderwerpen. Nu is de beschrijving van zijn onderzoek zó summier gehouden en van zoveel voorbehoud voorzien, dat niemand, blijkbaar ook de schrijver zelf niet, er conclusies uit kan trekken, zodat geheel in het duister blijft, welke de oorzaken waren, die tot de — naar het schijnt — teleurstellende prestaties van deze Nederlandse beleggingsfondsen hebben geleid.

De conclusie, waarin Dr. Gans' boek ten slotte uitmond, is een hoogst opmerkelijke: volgens de aan Brezet ontleende cijfers bedroeg de waarde van de activa der Nederlandse beleggingsfondsen per. ultimo 1954 f. 571,2 mln., waarvan slechts - f. 0,2 mln. betrekking had op bedrijfstaksgewijs gespecialiseerde beleggingsfondsen met volledig vrij beheer. Het is toch wel frappant, dat de beleggers zo weinig belangstelling getoond hebben voor de door Gans geprefereerde fondsen en dat het economisch systeem op geen enkele wijze in deze „behoefte” heeft voorzien, terwijl toch de afgelopen jaren de algemene beleggingsfondsen een zeer aanzienlijke groei vertoonden. Brezet becijferde de waarde van de activa van de Nederlandse beleggingsfondsen ultimo 1949 op nog slechts f. 137,2 mln., zodat in vijf jaar een verviervoudiging optrad, die weliswaar voor een gedeelte aan koersstijging zal zijn toe te schrijven, maar die toch voor een belangrijk deel een reële toeneming weerspiegelt. Naar ons gevoelen moet de verklaring gezocht worden in de kwalificatie bedrijfstaksgewijs. Het valt n.l. op, dat in dit boek een groot aantal voor het bestudeerde onderwerp van belang zijnde begrippen zorgvuldig gedefinieerd wordt, maar dat een nader onderzoek naar de kenmerken en ten slotte, zo mogelijk, een definitie van het begrip bedrijfstak ontbreken. Met opzet spreken wij van „zo mogelijk”, omdat het ons een hele opgave lijkt om het begrip bedrijfstak helder en doelmatig vast te leggen.

Bepalen wij ons tot de door Gans op blz. 169 bij wijze van illustratie gebruikte bedrijfstak, n.l. de chemische industrie. In de prijscourant zijn misschien wel 20 aandelen te vinden, die een plaats in zo'n bedrijfstaksgewijs gespecialiseerd fonds zouden verdienen. Om hiervan een aantal te noemen:

Albatros	Ketjen
Algemene Norit	Koninklijke Zout
Electro Zuur- en Waterstof	Lijm- en Gelatinefabriek
Gouda-Apollo	Chemische fabriek Naarden
Gist- & Spiritus	Scholten Aardappelmeel

Hoe in deze bonte verzameling de compensatie van het interne kwaliteitsrisico op betere wijze zou kunnen plaatsvinden dan in een algemeen beleggingsfonds lijkt ons een open vraag. Bij de beantwoording daarvan zou in elk geval niet kunnen worden volstaan met een simpele verwijzing naar het feit, dat de betrokken ondernemingen tot eenzelfde bedrijfstak behoren. Het behoren tot eenzelfde bedrijfstak betekent hier toch niet anders dan dat de fabricageprocessen enige gelijkenis vertonen of dat de eindprodukten samen te vatten zijn onder de verzamelnaam chemicaliën. Het proces van de inkomensvorming speelt zich echter voor genoemde bedrijven op geheel andere, onderling gescheiden, markten af: o.a. de inkoopmarkten voor grondstoffen, de verkoopmarkten voor eind-

produkten en dikwijls ook de arbeidsmarkten zijn voor bovengenoemde ondernemingen geenszins dezelfde. Wanneer wij dat voor ogen houden lijkt ons de compensatiemogelijkheid wat het interne kwaliteitsrisico voor ondernemingen als Koninklijke Zout en Gouda-Apollo (om maar twee willekeurige te nemen) niet groter dan voor (om maar weer een willekeurige keus te doen) de Bijenkorf en de Hoogovens. De in gelijke richting gaande constatering van Dr. Gans zelf, dat ook in feite compensatie van risico's op kan treden bij een combinatie scheepvaartmaatschappij/levensmiddelenbedrijf, n.l. voor zover de factoren, die voor het intern kwaliteitsrisico bepalend zijn toevallig zijn verdeeld (blz. 111), heeft tot onze verwondering in het verdere betoog geen enkele rol gespeeld.

Ten slotte veroorloven wij ons nog enige opmerkingen over de behandeling van de fiscale aspecten in het besproken werk. In de hieraan gewijde paragraaf noemt Dr. Gans de wettelijke bepalingen ten aanzien van de (open effecten) beleggingsmaatschappijen onvoldoende om de aan dit type beleggingsfondsen verbonden nadelige fiscale consequenties weg te nemen. Dat de koersverschillenreserve aan grenzen gebonden is en niet zonder betaling van vennootschapsbelasting kan worden uitgekeerd is, voor zover ons bekend, echter in de praktijk nooit reden geweest, dat bepaalde handelingen, die uit beleggingspolitieke overwegingen gewenst moesten worden genoemd, achterwege bleven. Dat de obligatierente niet vrij van belasting is, lijkt ons niet zo ernstig dat, zoals Gans stelt, met name dit punt van de huidige fiscale regeling voor herziening in aanmerking zou moeten komen. Eerder lijkt het ons dan logisch en wenselijk toe, dat de door beleggingsmaatschappijen op winstbewijzen, oprichtersbewijzen e.d.m. ontvangen uitkeringen met dividenden worden gelijkgesteld. Bij de mededeling in noot 3 op blz. 156, dat met dividenden wel worden gelijkgesteld de aandelen in de winst van een andere N.V. uit hoofde van door de beleggingsmaatschappij als zodanig beklede commissariaten dient te worden aangetekend, dat bij beschikking van 5 augustus 1954, no. 144 deze faciliteit met ingang van 1 januari 1954 is vervallen. O.i. heeft Dr. Gans verzuimd te wijzen op het niet onbelangrijke fiscale voordeel, dat aan particuliere aandeelhouders in beleggingsmaatschappijen kan toevallen, wanneer deze maatschappijen (een gedeelte van) het normale dividendinkomen niet uitkeren, doch reserveren (zie bijv. het ook ter beurse van Amsterdam genoteerde Canada General Fund (1954) Ltd.). Via koersstijging kan indirect het dividend belastingvrij worden geïncasseerd. Ook beleggingsmaatschappijen met eenzijdig open kapitalisatie, die voortdurend nieuwe aandelen plaatsen tegen koersen aanzienlijk boven pari kunnen, door uitkeringen in aandelen ten laste van de agioreserve in de plaats te stellen van contante dividenden, eveneens zorgen voor voor particuliere aandeelhouders belastingvrije herbelegging van dividendinkomen.

Ook al zijn wij het krachtens het bovenstaande niet met Dr. Gans' conclusie eens en hebben wij enige kritiek op zijn fiscale paragraaf, dit betekent zeer zeker niet, dat wij geen bewondering hebben voor zijn gedegen studie. Uit de veelheid van onderwerpen heeft hij een verantwoorde keuze gedaan en de wijze van behandeling getuigt van een grote kennis van zaken en liefde voor het onderwerp. Speciaal voor de theoretisch geaarden onder de beleggers zal dit boek tal van interessante en waardevolle uiteenzettingen bevatten.

GELD- EN KAPITAALMARKT

De geldmarkt.

Als de heer Gans zou hebben kunnen bevroeden, dat de afgelopen week, die eindigde met een mislukte reis naar de maan, zo rijk zou zijn aan gebeurtenissen, dan had hij zijn vakantie zeker op een ander tijdstip doen aanvangen. Niet dat het resultaat van de op 13 augustus gehouden tender voor 3 en 12 maandspromessen een ombuigen van de trend te zien heeft gegeven: f. 43,2 mln. 3-maandspapier werd op $2\frac{5}{8}$ pCt. en f. 152,1 mln. 12-maandspapier tegen $3\frac{1}{4}$ pCt. toegewezen. Voor het korte papier werden alle inschrijvingen tegen $2\frac{5}{8}$ pCt. of lager geaccepteerd, terwijl slechts 50 pCt. van de inschrijvingen op jaarspapier tegen $3\frac{1}{4}$ pCt. of lager werd toegewezen.

Uit dit resultaat zou men kunnen opmaken dat met een nog verdere daling van de rente rekening wordt gehouden. Hoewel deze conclusie waarschijnlijk wel juist is, vormt de grote belangstelling voor jaarspapier op $3\frac{1}{4}$ pCt. alleen geen voldoende bewijs. Zolang men in Londen onder aftrek van de kosten van de termijntransactie ongeveer $\frac{1}{2}$ pCt. meer rente kan maken dan met 3-maands schatkistpromessen, komt hier slechts een deel van de korte belegging zoekende middelen aan de markt. Voor gelden, die langer dan zes maanden belegd dienen te worden, ondervindt de Overheid deze concurrentie van de buitenlandse geldmarkt niet. In afwijking van hetgeen gebruikelijk was, heeft de Bank zich na de tender niet bereid verklaard, promessen af te geven op het toewijzingsdisconto. Hierin zou een aanwijzing tot een verdere verlaging van de tarieven kunnen liggen.

De verlaging van het Britse disconto tot $4\frac{1}{2}$ pCt. was een gedeeltelijke aanpassing van het officiële disconto aan het marktdisconto. Dat deze verlaging kon plaatsvinden op een tijdstip, waarop een jaar geleden het pond sterling zich in ernstige moeilijkheden bevond, zodat toen het disconto verhoogd werd tot 7 pCt., is wel het duidelijkste bewijs, dat de situatie gedurende het afgelopen jaar sterk is veranderd. Er doen zich thans ook in Engeland depressieverschijnselen voor en velen verwachten een verdere discontoverlaging vóór het einde van het jaar. Bij de eerstvolgende inschrijving hier te lande op 3- en 6-maands schatkistpapier zullen de gevolgen van deze Britse discontoverlaging wel blijken. Door de rente voor kort papier thans niet te verlagen — waardoor continuering van reeds in Londen belegde gelden niet interessant is — kan de Staat zorgen voor een flinke zichtbare aanwas van de deviezenreserve.

Deze week verminderde de bankbiljettencirculatie met f. 115,9 mln. en stegen de deviezenreserves opnieuw met f. 26 mln. Algemeen wordt nu verwacht, dat voor de eerstvolgende periode van de kasreserve het percentage zal worden verhoogd van 9 pCt. tot 10 pCt., zodat de banken dan ongeveer f. 500 mln. renteloos zullen dienen aan te houden.

Aan de daling van de rente is in vele delen van de wereld nog geen einde gekomen en conjunctuurpolitieke maatregelen zullen hiervoor zeker medeverantwoordelijkheid dragen. De krachtige stijging van de rente in de Verenigde Staten is een nieuw element, dat zijn intrede heeft gedaan. De Federal Reserve Bank van San Francisco kreeg toestemming om het disconto te verhogen van $1\frac{3}{4}$ pCt. tot 2 pCt. Indien deze tendens doorzet, zal het niet lang meer

duren tot de rente in de Verenigde Staten, vermeerderd met de winst uit de termijntransactie, beleggingen interessant maakt, waardoor de deviezenaanwas bij ons tot staan kan komen, etc., en de slinger weer de andere kant opzwaait. Dan zal ook blijken of de inschrijvers op jaarspapier tegen $3\frac{1}{4}$ pCt. een goede zaak deden.

De kapitaalmarkt.

Uit Amerika komen nog steeds goede berichten. Hogere staalprijzen, hogere olieprijsen, betere cijfers over de activiteit van de spoorwegen etc. Waarlijk sensationeel is de ommezwaai in de verwachtingen van het bedrijfsleven. In alle discussies heeft het onderwerp „recession” nu plaats gemaakt voor zorgen over inflatie (met een begrotingstekort van \$ 11 mrd. niet ongemotiveerd) en zoals te verwachten was hebben noch de verhoging van het stortingspercentage voor de aankoop van aandelen, noch de stijgende rente veel remmende invloed gehad op de koersen.

Bij ons heeft Philips de afgelopen week het meest geprofiteerd van de gunstige stemming. De converteerbare obligaties noteerden 135 pCt aan het einde van de verslagweek. Het grote nieuws werd gevormd door de Amsterdamse infiltratie in de Rotterdamse scheepvaartwereld, waarover alle commentaren gunstig luiden. Een vraagteken behoort te worden geplaatst bij het overnemingsbod op de aandelen van de Unie van IJsfabrieken: 8 maanden na het verstrijken van het boekjaar 1957 zal nog steeds geen jaarvergadering hebben plaats gevonden.

Deze week werd de toewijzing bekend op de nieuwe $4\frac{3}{4}$ pCt. lening van de Bank voor Nederlandsche Gemeenten, groot f. 100 mln. Als men vanuit het toegepaste toewijzingssysteem het totaal van het ingeschreven bedrag tracht te berekenen, dan komt men tot f. 1 mrd.! Dit cijfer geeft echter geen inzicht in de plaatsingsmogelijkheid van volgende leningen. Een reëlere maatstaf voor de beoordeling van de ontwikkeling van de rente op de kapitaalmarkt vormt de koers ad 100 voor de eerste lening van dit type en deze koers vormt een aanwijzing, dat de daling van de rente veel langzamer gaat dan enige tijd geleden. Het rentegamma is evenwel nog steeds niet bereikt en de gemeenten kunnen nog niet individueel op de kapitaalmarkt terecht. De discussie over de wenselijkheid van de terugkeer op de kapitaalmarkt van de gemeenten is nog steeds niet afgesloten. De grote belegger heeft behoefte aan leningen, waarin transacties van behoorlijke omvang kunnen worden afgesloten zonder de beurskoers te beroeren. Men heeft zich wel van de beurs afgewend, omdat op de obligatiemarkt te weinig leningen waren genoteerd, waarin behoorlijke omzetten mogelijk waren. De gemeenten daarentegen zien in het zelfstandig opereren op de kapitaalmarkt één der elementen van de gemeentelijke autonomie. Het is echter een open vraag of het rentegamma binnen afzienbare tijd bereikt zal worden. Een economische opleving hier te lande zou ook het bedrijfsleven weer met emissies aan de markt brengen, terwijl de consolidatie van de vlottende schuld nog geenszins voltooid kan worden genoemd.

Aand.	indexcijfers	A.N.P.-C.B.S. (1953 = 100)	2 jan. 1958	8 aug. 1958	15 aug. 1958
Algemeen		168	205	205
Internat. concerns		237	292	290
Industrie		126	148	150
Scheepvaart		117	135	136
Banken		106	124	124
Indon. aand.		64	87	87

	2 jan. 1958	8 aug. 1958	15 aug. 1958
Aandelen			
Kon. Petroleum	f. 147,30	f. 172,20	f. 167,10
Unilever	311¼	370½	369½
Philips	230¼	299¼	314
A.K.U.	142½	194½	195¼
Kon. N. Hoogovens	241	329	329
Van Gelder Zn.	170	179	178
H.A.L.	132¼	135½	136½
Amsterd. Bank	191½	226¼	226
H.V.A.	84¼	104	106
Staatsfondsen			
2½ pCt. N.W.S.	59¼	60%	62
3½ pCt. 1947.	85½	91%	91½
3¼ pCt. 1955 I	81¼	90%	88¼
3 pCt. Grootboek 1946	80¼	89¼	89½
3 pCt. Dollarlening	90	92¼	92½
Diverse obligaties			
3½ pCt. Gem. R'dam 1937 VI ...	84	91	91¼
3¼ pCt. Bk.v.Ned.Gem.1954 II/III	79%	84	85¼
3½ pCt. Nederl. Spoorwegen	84½	90%	90%
3½ pCt. Philips 1948	90	92%	93
3¼ pCt. Westl. Hyp. Bank	80	84	84¼
6 pCt. Nat. Woningb.len. 1957	104%	108%	108½
New York			
Aandelenkoersgemiddelde Dow Jones Industrials	439	510	506

W. WERNER.

STATISTIEKEN

IN- EN UITVOER¹⁾
(waarde in miljoenen guldens)

Jaar	Invoer		Uitvoer		Dekkings- percentage	
	juli	jan.- juli *)	juli	jan.- juli *)	juli	jan.- juli *)
1938	122	120	79	84	65	70
1955	1.065	993	763	793	72	80
1956	1.231	1.147	796	878	65	77
1957	1.394	1.354	1.042	951	75	70
1958	1.112	1.121	978	972	88	87

¹⁾ Bron: C.B.S.

²⁾ Maandgemiddelden.

Voor vacerende functies en beschikbare krachten

op hoog niveau, zijn de
advertentiekolommen van
„Economisch-Statistische
Berichten" het aangewezen
medium;

1e) Omdat Uw annonce onder
de aandacht komt van stafper-
soneel in de grote bedrijven.

2e) Omdat Uw annonce wordt
gelezen door diegenen, die de
zakelijk belangrijke beslissingen
nemen, of daarbij van grote
invloed zijn.

Amsterdam

Op onze afdeling **Research en Planning**
kan geplaatst worden een

Economisch Doctorandus

Ervaring in research-werk bij een bedrijf
of adviesbureau is gewenst.

Leeftijd tot ongeveer 35 jaar.

Eigenhandig geschreven sollicitaties, voorzien van recente
pasfoto, kunnen worden gericht aan de Centrale Personeel-
afdeling van ons bedrijf.

de Bijenkorf

(Zie ook de vacatures op pag. 642 en 656)

Het beheer van pensioenfondsen

Beheerders van pensioenfondsen dragen
een grote verantwoordelijkheid. Hun
taak wordt aanmerkelijk verlicht indien
zij gebruik maken van de adviezen van
ons gespecialiseerde

Bureau voor Pensioenfondsen

DE TWENTSCHE BANK

Uw financiële raadsman

Maak gebruik van de rubriek

„VACATURES"

voor het oproepen van sollicitanten voor leidende
functies. Het aantal reacties, dat deze annonces
ten gevolge hebben, is doorgaans uitermate
bevredigend; begrijpelijk: omdat er bijna geen
grote instelling is, die dit blad niet regelmatig
ontvangt en waar het niet circuleert!

Bij de Gemeentelijke Dienst voor Sociale Zaken te Amsterdam vacceert de betrekking van

secretaris

Salarisgrenzen f. 8997,84—f. 12.209,64. Aanstelling boven het aanvangssalaris is mogelijk.

Voor de betrekking komen alleen zij in aanmerking, die de hoedanigheid van Meester in de Rechten bezitten.

De voorkeur wordt gegeven aan hen, die geruime tijd op sociaal terrein werkzaam zijn geweest.

Leeftijd tussen 30 en 40 jaar.

Gegadigden moeten bereid zijn zich aan een psychologisch onderzoek te onderwerpen.

Volledige schriftelijke sollicitaties binnen 10 dagen na het verschijnen van deze advertentie onder no. 19078 te zenden aan de Directeur der Gem. Personeelsvoorziening, Sarphatistraat 92, Amsterdam-C.

Persoonlijk bezoek uitsluitend na oproeping.

DE COÖPERATIEVE CENTRALE BOERENLEENBANK

te
EINDHOVEN

heeft plaatsingsmogelijkheid voor enige aanstaande

ADJUNCT-INSPECTEURS

bij haar afdeling Inspectie.

Voorkeur genieten zij, die het diploma H.B.S. 5 j. of Gymnasium bezitten, alsmede het Staatspraktijkdiploma, resp. de akte M.O. Handelswetenschappen of Boekhouden.

Voor deze functie, die aantrekkelijke perspectieven biedt, is enige jaren praktijk in het bedrijfsleven of op een accountantskantoor wel gewenst.

Leeftijd ten hoogste 35 jaar.

In aanmerking komende sollicitanten dienen rekening te houden met een geneeskundig en psychologisch onderzoek.

Brieven, waarin alle van belang zijnde gegevens zijn opgenomen, worden gaarne ingewacht bij de afdeling Personeel van de Coöperatieve Centrale Boerenleenbank, Dommelstraat 9, Eindhoven, onder letter **ADJ.**

FINANCIËLE INSTELLING

te Rotterdam, zoekt een jonge

medewerker

met academische opleiding, voor het verrichten van researchwerk op het gebied van effecten.

Eigenhandig geschreven brieven met bekende doch volledige levensbeschrijving worden onder no 77 ingewacht bij

Psychologisch Adviesbureau
L. Deen en dr. J. G. H. Bokslag
Nwe Binnenweg 474, R'dam.

Het Ministerie van Economische Zaken roept sollicitanten op voor de functie van:

HOOFD VAN DE HOOFDAFDELING „ALGEMENE ZAKEN”

van het Directoraat-Generaal voor de Industrialisatie en Energievoorziening in de rang van administrateur (salarisgrenzen f 977,— — f 1192,— p. m.). Taak: het behandelen van industrialisatievraagstukken, welke onder meer verband houden met het technisch onderwijs en het opstellen van kwalitatieve en kwantitatieve prognoses van de toekomstige behoefte aan technisch personeel in de industrie. Vereist: academische opleiding; wetenschappelijke belangstelling, die zowel uitgaat naar de techniek als naar de economie en de sociologie; hij moet in staat zijn op het gebied van de manpowerprognostiek zelfstandig te exploreren. Soll. onder no. 784/7188 (in linkerbovenhoek env. en brief) aan het bureau Personeelsvoorziening, Prins Mauritslaan 1, Den Haag.

Bij het Secretariaat der Commissie Vergunningen Goederenvervoer (Departement van Verkeer en Waterstaat) kan geplaatst worden

EEN CHEF VAN DE

AFD. ECONOMISCH ONDERZOEK

Taak: leiding van de afdeling ontwikkeling van beoordelingsnormen, het nemen van initiatief terzake van het verkrijgen van gegevens, c.q. van onderzoeken op vervoers-economisch gebied. Vereist: doctoraal examen economie; kennis van algemeen economische- en bedrijfseconomische problemen en zo mogelijk van vervoerseconomie en econometrie; veel initiatief en doorzettingsvermogen. Leeftijd 35 tot 45 jaar. Standplaats Den Haag. Salaris: in de rang van administrateur van f. 977,— tot f. 1192,— p. m. (beginsalaris afhankelijk van leeftijd en ervaring). Schriftelijke soll. aan het bureau Personeelsvoorziening, Prins Mauritslaan 1, Den Haag, onder no. 764/7188 (in linkerbovenhoek env. en brief).

(Zie ook de vacatures op pag. 643 en 655)